

»VELIČA« — HVALOSPJEV DJEVICE BOGORODICE

(Egzegetske bilješke uz Lk 1, 46—55)

Dr Bonaventura Duda

SUMMARIUM: Brevi calamo exponitur Canticum Magnificat. Indicantur: divisio, problemata critico-litteralia, relatio ad V. T. Efferuntur in singulis vv. termini basilares ut exinde palam fiat theologia et spiritualitas isti Cantico propria.

Marijin **Veliča** spada svakako u biserje svetopisamskog pjesništva, koje kroz duga stoljeća, tisućljeća mnogostruko nadahnjuje pobožnost Crkve. Dosta je podsjetiti na glasovitu Bachovu kantatu **Magnificat** i na poznate riječi J.B. Bossueta: »Što da kažem o ovom božanskom kantiku? Njegova jednostavnost i u isto vrijeme uzvišenost nadilazi svu moju inteligenciju i poziva me da radije šutim nego da govorim.«¹ U dnevnom bogoslužju Crkve **Veliča** zauzima od davnine jedno od najsvetčanijih mjesta te na neki način kruni cijelu molitvu Crkve. Stoga imamo uvijek povoda da **Veliča** iznovice komentiramo,² kako bismo ugodili svoju dušu s Marijinom u hvalospjevu Bogu, Spasitelju svojemu.

1. UVODNE NAPOMENE

Temeljni je ugođaj Djevičina hvalospjeva, koji nam je zapisao sv. Luka u gl. 1,45—55: ekstatično, zanosno klicanje zahvalne Marijine duše Bogu Dobročincu za jedinstvenu milost djevičanskog bogomaterinstva. Ta se misao skriva iza dvije biblijske teme, u pjesmu utkane: a) siromasi i maleni, prezreni i potlačeni — ukratko: niski sloj — kao šticienci i miljenici Božji; b) Izrael kao predmet posebne Božje spasiteljske brige i naklonosti. Magnifikat je uistinu »une explosion d'allegresse et effusion de gratitude — provala radosti i poplava zahvalnosti« (A. Gelin). U njemu se osjeća najuzvišeniji religiozni zanos i polet jedinstveno povlaštene duše koja se sva raspjevala opijevajući neizrecivu milost, naklonost, darežljivost Božju. I to: a) prema sebi (r. 46—49); b) prema svim pobožnicima (r. 50—53); c) osobito prema Izraelu, Božjem narodu (r. 54—55). Tako je, na tri dijela, među ostalima, podijelio Magnificat: A. Gelin. Može se postaviti, prema L. C. Fillionu, raspodjela i na 4 strofe: a) nabujala Marijina zahvalnost za jedinstvenu Božju milost (r. 46—48); b) neizreciva vrijednost i veličina te milosti: Bog Silan, Svet, Milosrdan (r. 49—50); c) Marijina milost u okviru općenitog plana Božjeg djelovanja (r. 51—53); d) a osobito u odnosu na spasiteljska obećanja Izraelu (r. 54—55).

1. *Elévations sur les mystères*, tjedan 14, 4.

2. Poslužili smo se poznatim, inače općim komentarima na evanđelja. U pojedinostima smo se okoristili djelima: J. WEBER, *Le Psautier du bréviaire romain*, Paris-Tournay 1944; A. GELIN, *Les pauvres de Yahvè*, Paris 1953, 125—132; P. GAECHTER, S. J., *Maria im Erdenleben*. Neutestamentliche Marienstudien, Innsbruck—Wien—München 1954, 127—154; R. LAURENTIN, *Structure et théologie de Luc I—II*, Paris 1957, 82—86.

Poznato je u egzegezi pitanje u kojem se smislu Magnifikat može pripisati Mariji. Osobito su ga oštro postavili D. Volter (1896), A. Loisy (1897) i A. Harnack (1900). Na njihove su poteškoće odgovorili brojni katolički i protestantski bibličari, osobito F. Spitta (1902) i P. Ladeuze (1902). Ako ispitamo baštinu starih kodeksa, daleko nadmoćna većina donosi Magnifikat kao kantik Marijin. Ima ih nekoliko koji ga uvode riječima: »I reče Elizabeta.« Pitanje je poznavao već Origen, koji uza sve to, dakako tumači Magnifikat kao Marijin hvalospjev. S pravom se upozorava na očitu neizgladenost u tekstu koja upućuje na redakcijske preinake. Uistinu, u r. 46 gramatički bi i stilistički bolje stajalo u grčkom **de** (=a) umjesto **kai** (=i), a u r.56 obratno. Ako je naime Magnifikat odgovor Marijin na pohvale Elizabetine, tada bismo u r. 46 očekivali: »A Marija reče« umjesto: »I Marija reče«. Tako u r. 56: »I Marija ostade« umjesto sadašnjeg: »A Marija ostade« (kao da je dosad govorila Elizabeta). Dobri poznavaoči SP-a otkrivaju da se Magnifikat ni sadržajem ne uklapa bez ostatka u prizor pohoda. Iz svega toga se ne mora izvesti zaključak da Magnifikat nije Marijin, ali nije isključeno da je on naknadno — dakako prije konačnog sastava Lukina evanđelja — unesen u tkivo povijesti djetinjstva. P. Gaechter³ ne isključuje mogućnost da ga je Marija ispjevala drugom zgodom, a sastavljač ga je (Luka ili već netko prije nje-ga) ovamo utkao.

Svi egzegete ističu da je Magnifikat pun reminiscencija na SZ⁴. Uistinu, snažno je starozavjetnički bojadisan i dobro pristaje u okvire prvotne židovsko-kršćanske duhovnosti koja se još nije sasvim iščahurila. Najbliži mu je predložak kantik sretne Ane, majke Samuelove: 1 Sam 2,1—10. No u Magnifikatu odjekuju, takoreći, sva mesijanska proroštva. Svetopisamci, vični grčkim izrazima i frazama prijevoda Sedamdesetorice, osjećaju da je Magnifikat kao mozaik riječi i rečenica SZ-a. Ispjevala ga je doduše duša Pismom »ishranjena«, koja je dugim drugovanjem s Riječju Božjom stekla sposobnost doživljavati i izražavati se biblijski. No Magnifikat nije zato umjetna kompilacija, jer ga prodahnjuje izvorno religiozno iskustvo i jedinstven pjesnički zanos. U slikama i događajima SZ-a koji stoje u pozadini Magnifikata, Marija proživljava svoju jedinstvenu milost, sreću, stvarnost.

Ima ih koji tvrde da je Magnifikat odveć neosoban, općenit i stereotip; da ne spada strogo u svoj kontekst i da ništa u njemu ne podsjeća na neposredne događaje. R. Laurentin,⁵ obratno, pokazuje kako je Magnifikat već samim izrazima jeka Anđelova navještenja. To se osobito može uočiti u grčkom tekstu. Radošću ključaju svi reci Magnifikata, a to je dominantna nota Navještenja: »Haire! Zdravo! Raduj se! — Pun radosti klikće duh moj . . . « (Lk 1,28.48). Magnifikat je usmjeren k Bogu Spasitelju, a ime je njezina čeda Isus, Bog Spasitelj (Lk 1,31.47). I u Magnifikatu i u Navještenju radi se o »sili« Božjoj, o Bogu Silnomu (Lk 1,35.49) koji »učini velike stvari« — koji će »biti velik« (Lk 1,32.49).

3. N. dj., 134.

4. Egzegetirajući upozorit ćemo na glavne reminiscencije SZ-a u Magnifikatu. Ovdje ih samo sintetiziramo: r. 47 = Hab 3,18 (Is 61,10); r. 48 = 1 Sam 1,11 (Ps 113,5s) + Post 29,32; r. 49 = Ps 71,19; Silan = Ps 45,4.6 + 120,4 + Sof 3,17s; r. 50 = Ps 103,13.17; r. 51 = Ps 89,11 (2 Sam 22,28); r. 52 = Ez 21,31 + Job 12,19 + Crkv. 10,14; r. 53 = Post 31,42 + Job 22,9; r. 54 = Is 41,8s + Ps 98,3; r. 55 = Mih 7,20 + 2 Sam 22,51 (Post 17,7 + 18,18 + 22,17).

5. N. dj., 83.

Ništa dakle ne priječi da ga tumačimo u okviru u koji ga je stavio posljednji izvjestitelj i pisac, sv. Luka. Po njegovoj nakani, iza koje svjetli svjetlo Duha Svetog, Magnifikat nas uvodi u prebogatu religioznu nutrinu Marijine duše, u osjećaje koje je sveta Bogorodica proživljavala u ono prvo vrijeme svog blagoslovljenog djevičanstva. Pohvale Elizabetine, u kojima se osjećao dah Duha (Lk 1,41) dirnule su do dna dušu Marijinu, i ona se umah preobrazi u božanski instrumenat. Osjećaji najdublje — djevičanske i majčinske sreće protkani najintimnijim religioznim čuvstvima zahvalnosti i srodstva s Bogom, u kojima se rastapala sva nutrina Mirijina od časa navještenja, sada su nesuzdržljivo provalili u ekstatički kantik. Oduvijek je pjesma bila vrhunski izraz religiozno bogatih duša. Pjevala je Marija, sestra Mojsijeva, nakon izbavljenja iz Egipta: Izl 15,1—21; proročica Debora: Sud 5,1—13; Ana majka Samuelova: 1 Sam 2,1—10; osloboditeljica Judita; 16,1—21. Ne propustimo da odmah ne upozorimo: sve su to kanticu koji ulaze u povijest otkupljenja koja nezaustavljivim koracima ide k svom vrhuncu. Svim tim kanticima kruna, to je Magnifikat: pjesma na početku nove ere otkupljenja, koju je zapjevala, veli sv. Augustin, »tympanistria nostra — naša predvodnica« Djevica.

2. EGZEGETSKE BILJEŠKE

Nakon tih uvodnih napomena možemo prići tumačenju samog teksta⁶. Naznačit ćemo, dakako, samo najvažnije izraze koji nas uvode u teologiju i duhovnost ovoga kantika. Bit će neminovno da istaknemo ovu ili onu grčku riječ izvornika već i zato što je potrebno da se sve više privikavamo ne samo nadahnutoj misli već i riječi.

Veliča. Da osjetimo pravi smisao uvodnog stiha, trebalo bi ga možda prevesti, slobodnije doduše ali razumljivije, u izravnom govoru: »Sva mi duša pjeva: Velik si, Gospodine!« U prijevodu Sedamdesetorice **megalyno** = veličati dolazi umjesto hebr. **gdI** u pielu, što znači: intenzivno hvaliti Gospodina zbog njegove veličine, koju pokazuje njegovo, osobito spasiteljsko djelovanje. **Velik** — hebr. **gadol**, grčki **megas** — česti je atribut Božji u SZ-u. (Izl 18,11 + Pz 7,1 : 10,17 i dr.) a osobito u psalmima i kod Isaije, i to baš nasuprot poganskim božanstvima: usp. Ps 47,2; 95,4; 144,3 . . . + Is 12,6. Za ideologiju NZ-a značajna su mjesta: Lk 9,43 + 2 Pet 1,16 + Tit 2,13. Marija dakle, ako slijedimo evanđeoski kontekst, najprirodnijim osjećajem religiozne duše, svu pohvalu Elizabetinu prenosi na Boga. On je jedini velik, jedini hvale vrijedan. Njegova pak veličina probija iz slijedećih redaka, a u stvari Marija ju je iskusila iz svoje i Elizabetine sreće, koja je, u perspektivi r. 54—55, sreća cijelog Izraela i, dosljedno, čovječanstva. Bog se pokazao velik baš u svom spasiteljskom nastupu i djelovanju u kojem sudjeluje, evo, Elizabeta a napose sama Marija. I tako se povezuje r. 46b i 47: nastupio je Bog — Spasitelj. Marijinu dušu obuzima dvostruki osjećaj: osjećaj malenosti pred veličanstvom Boga, i osjećaj radosti zbog milosti Boga Spasitelja.

R. 47 = Radost prodahnjuje cijelo Lukino djelo. Ona je, po njemu, značajka NZ-a, koji je i započeo blagoviješću o radosti: »Raduj se, Ma-

6. Tumačenje ima pred očima moj hrv. prijevod u knjizi **Evanđelje**, Zagreb 1962, str. 21—22.

rijo« (Lk 1,28). Mesijansko doba je već u SZ-u prorokovano kao doba radosti i veselja, upravo pocikivanja i poskakivanja. Najbliže mjesto SZ-a ovom našem imamo kod Hab 3,18, upravo potkraj knjige: »Ali ću se ja radovati u Gospodinu, veseliću se u Bogu spasenja svojega« (Daničić). Prijevod »pun radosti klikće« htio bi izreći intenzivnost koja je sadržana u grčkoj riječi. To je radost »u Bogu Spasitelju«. Možemo taj »u«, prema hebrejskom, uzeti uzročno. Marija se raduje što je nastupio Bog Spasitelj. A njegovo je spasenje »silno« — »rog spasenja« — i »obilno«: Lk 1,69 + Ps 129,7.

R. 46—47 = **D u š a — d u h** su ovdje istosmislene riječi, a stoje zbog ukusa hebr. stilistike koja voli postupno izražavanje misli, u usporednim pomacima. Ipak pojačavaju misao u smislu: sva moja nutrina, moj najintimniji »ja«. Usp. Ps 102,1: »Blagoslivljaj, **dušo moja**, Gospodina, — i **sve što je u meni**, sveto ime njegovo.« U vezi s postupnim i usporednim izražavanjem misli, cijeli je Magnifikat satkan po tom pravilu. Dosta je upozoriti na sam početak: veličati — radovati se; Gospodina — Spasitelja . . . Sličan paralelizam imamo i u Ps 94,1: »Hodite, zapjevajmo Gospodinu — pokliknimo Bogu, gradu spasenja svoga.«

R. 48 = Središnja je riječ ovdje **tapeinosis**, koju smo naučili prevoditi s **poniznost**. No ovdje se prvenstveno ne misli na moralnu krepost, već na socijalni položaj: niskost, neznanost, malenost. To je bila formula pod kojom su se voljeli promatrati starozavjetni pobožnici, osobito iza sužanjstva. Izbaštinjeni i lišeni dobara ovoga svijeta i njegovih mogućnika, oni su se zato smatrali Božji štice, Jahvina sirotinja. Ta je duhovnost nadahnula dobar dio psalama. Marija je personifikacija i predstavica sve te Božje sirotinje koja se sva Bogu predala i sve od njega očekuje. Ta ona je Božja »robinjica« — **doule**: Lk 1,38.48 + usp. Ps 30,8 + Crkv 11,13. Božju naklonost prema njoj dočarava glagol **pogleda**, koji u SP-u sadrži misao: pogledati s ljubavlju i naklonošću pa i na onoga koji se tog pogleda smatra nevrijednim. Nije poticaj »pogledu« vrijednost ili nevrijednost miljenika, već dobroti i velikodušnost onoga koji milost dijeli: usp. Lk 1,25. Sva Marijina religioznost odvija se između dva pola: između Božje veličine i njezine majušnosti. No, kao što Božja veličina, u očima Marijinim, nije nešto daleko, već je sva oko nje zaposlena, tako ni njezina »malenost« nije nešto beskorisno i neupotrebljivo, već Bogu u službu uzeto. Tu se skriva još jedno od osnovnih načela Božjih postupaka: s velikima je još veći, uzdiže se od njih u nedohitne visine, a k malenima se sagiba. Najveći sagib Velikog Boga k našoj malenosti jest Utjelovljenje. Side s nebesa!

G l e — I d o u! Rječca stoji vrlo često kao uvod u proroštva. Svjedoci smo koliko je Marijina riječ, prenoseći Elizabetinu pohvalu na sva pokoljenja, bila proročka. Nije li njezin atribut blažena, **makaria**. Naš tekst je jeka usklika Lije, žene Jakovljeve: Post 30,13. No još više podsjeća na obećanje Božje Abrahamu: »U tebi će biti blagoslovljeni svi narodi« (Post 12,3 + 22,18 + 26,4 + 28,14). Prema hebrejskom gdje glagol stoji u nifalu, smisao proroštva je dvostruk. Ponajprije: »Uzajamno će sebi željeti tvoj blagoslov«, kao da hoće reći: »Bilo ti kao Abrahamu«. A može se shvatiti i uzročno: »Po tebi će biti blagoslovljeni . . .« Prvi Marijin »makarizam«, beatifikaciju izvršila je Elizabeta. Drugi je bio onaj iz

ustiju »žene iz naroda« (Lk 11,27). Tu Isus na osebujuć način semitskoga govora upućuje na pravi domašaj Marijina blaženstva: ono se ne temelji samo na tom što je bila fizički Bogorodica već osobito što je u tom sudjelovala puninom svoga slobodnog bića, surađujući s rječju Božjom. Evanđeosku ženu koja hvali Mariju sv. Beda zove »Typus Ecclesiae — slika Crkve«. Uistinu Crkva kroz stoljeća ne prestaje ostvarivati proroštvo Djevičino. Svi sveti pisci, pjesnici, slikari; Crkva u svojim dogmama, blagdanima, svetištima, redovničkim društvima i pobožnim udruženjima itd.; stoljeće se sa stoljećem natječe koje će više pridonijeti proslavi Marijinoj.

R. 49 = Posve u duhu Magnifikata, slava kojom Elizabeta — i za njom sva pokoljenja — slave Mariju, ne zaustavlja se na njoj nego, nje pravo ni ne dotaknuvši, prelaze na izvor sve njezine veličine. Svi slave veliko djelo Božje u njoj i s njom. Tu se povezuje r. 49 s početnim r. 46b. Bog se u njoj pokazao **dynatos** — silan, moćan. I to je čest atribut Božji: Ps 23,8 + 88,8... Osobito je ovomu srodno mjesto kod Sof 3,17: »Gospodin Bog tvoj koji je usred tebe — **Silni** — **spasti će te. Radovašće ti se veoma** i umirit će se u ljubavi tvojoj« (Daničić). Rječnik je na oba mjesta isti, samo se kod Sofonije Bog raduje Izraelu, a u Magnifikatu se Marija (Izrael) raduje Bogu. Na spomen Imena Božjeg Djevice umeće omiljenu svetopisamsku doksologiju, pohvalni usklik: »Sveto je Ime njegovo«. Tko ne osjeća preludij Očenaša?

R. 50 = **F o b o u m e n o i** — **b o g o b o j a z n i**. Religijom NZ-a gospoduje ljubav koja daleko tjera strah (1 Iv 4, 18), jer je Bog u naša srca poslao Duha Sina svojega po kojem zazivamo i oslovljavamo Boga kao Oca (Rim 8,15). Starim Zavjetom naprotiv gospoduje strah. To doduše nije ropski strah, jer je i nad njim raskriljeno Božje milosrđe, **e l e o s** koje prelazi »s koljena na koljeno«. Novorođenče bi otac primio na koljeno i tim ga posvojio, priznao svojim. Na svako ljudsko dijete — s koljena na koljeno — prelazi Božje milosrđe. Redak je nadahnut Ps 102,17, koji bi trebalo u cijelosti pročitati da ne shvatimo jednostrano »strah« Božji u SZ-u. Tu čitamo: »**M i l o s r đ e** je Gospodnje od vijeka do vijeka nad onima koji ga se boje« (r. 17)... »Kako žali otac **s i n o v e**, Gospod tako žali **b o g o b o j a z n e**« (r. 13).

R. 51—53 = Posve izrazit, novi dio Magnifikata. Marija u svojoj zahvalnoj pahvalnici neosjetljivo prelazi od sebe na šire obzorje i pjeva o općem planu Božjeg djelovanja u spasenju svijeta po kojem su siromasi i »ponizni«, potlačeni, bespravni i nemoćni uvijek predmet naklonosti i spaziteljskih Božjih zahvata. To će »zlatno pravilo« Božjeg djelovanja Pavao formulirati u 1 Kor 1,26—29. — Značajni su u ovom odsjeku aoristi koji se mogu različito tumačiti: a) podsjećaju na velika Božja djela u prošlosti; b) označuju djela Božja u skoroj, ali već započetoj budućnosti u kojoj će nastupiti mesijanski preobražaj svijeta; c) izriču opća pravila Božjeg djelovanja. U svakom slučaju Bog nastupa, rekli bismo, da načini novi red u svijetu. Stoga se uspoređuje s moćnim junakom u kojega je jaka ruka. **M i š i c a** je metonimija za snagu Božju. U SZ-u još dolazi kao sinonim **d e s n i c a**: usp. Ps 9,1+117,15.

N a d u t e o h o l i c e, to su prvenstveno drski Božji protivnici, kakve nam u njihovoj megalomaniji crta Is 14,12—14 i Ps 2. Sjetimo se gra-

ditelja kule babilonske, otpornog egipatskog faraona, bagohulnika Nabu-kodonosora itd. Pomutnja, metež, zabuna u njihovim redovima, a da joj se pravo ni uzroka ne zna, pokazuje da je Bog povrh svih koji za čas misle da imaju u ruci konce ljudske povijesti. U nekoliko kratkih poteza Magnifikat govori o velikoj, mesijanskoj revoluciji, preokretu vrednota. Svijet se dijeli na dvoje. Nasuprot trima veličinama ovoga svijeta — oholice, mogućnoci, bogataši — stoje Božji povlaštenici: »ponizni«, tj. maleni, siromažni, »gladni«. Bog je onaj koji prve raspršuje, skida, otpušta praznih ruku; druge uzdiže, napunja dobrima. Nasuprot vrednotama ovoga svijeta Bog proglašuje svoje vrednote. Magnifikat je skica Isusova govora na gori, uvod u Isusova blaženstva, a Marija prvo njihovo ostvarenje, prototip.

R. 54—55 = završetak Djevičina kantika. U malo riječi zgusnut je cijeli SZ i NZ. U jakom crescendo Marija gotovo neosjetljivo prelazi iz individualne u komunitarnu zahvalnicu. Na kraju u Magnifikatu s Marijom cijeli Izrael pjeva pjesmu zahvalnicu Bogu Spasitelju. Dobro stoga upozorava R. Laurentin da nam se u Magnifikatu Marija ne predstavlja kao pojedinačna žena, već kao poosobljenje Izraela koji ulazi u posjed svojih pradavnih obećanja. Doista, Marija je svakako najviši domet i predstavica starog Izraela i početak novog — Crkve. Nekoliko poteza uvest će nas u srce tog misterija.

R. 54 = Posred sveopće revolucije svijeta (r. 51—53) Bog za ruku prima, u naručaj uzima, u pomoć hiti — sve to sadrži izvorni *antelabeto* — Izraela, slugu svojega. Čitava rečenica živo podsjeća na jedno od najvećih mesijanskih proročanstava SZ-a, iz tzv. kantika o Sluzi Jahvinu: »Jakob, sluga moj — zauzet ću se za njega; Izrael, izabranik moj — on mi omilje« (Is 42,1 prema LXX; usp. 41,8). Treba znati da izvornu hebr. riječ *'ebed* LXX prevodi *servus*, a Vulgata sa *servus*, što dakako ne znači sluga u vulgarnom smislu nego domaći, miljenik, sin, prvorođenac, kako slijedi iz konteksta u Is 41,8 i 42,1. Nećemo ovdje ulaziti u pitanju raščlambu ovog Isaijina proroštva. Spominjemo samo da njime Isaija, barem u mesijanskoj perspektivi, označuje onog jedinstvenog Slugu Jahvina, Miljenika i Sina — Isusa Krista: usp. sinoptička mjesta usporedna s Mt 3,17 + 17,5. Stoga ima otaca koji ove Marijine riječi primjenjuju na Čedo koje u utrobi nosi a koje Bog već — kao svog Izraela — za ruku vodi, štiti, u naručaju nosi kao Sina i Miljenče.

R. 55 = U svakom slučaju, Marija je duboko svjesna da se Bog u ovaj jedinstveni mesijanski čas, u kojemu ona neposredno učestvuje, sjetio svog milosrđa, tj. počeo je ostvarivati svoja obećanja, ujezgrena nekoć u onom početnom i osnovičnom obećanju Abrahamu i potomstvu njegovu. Tako ovaj r. 55 podsjeća na čitav niz tekstova koji počinju s Post 12,3 + 18,18 a dosižu najveću jasnoću u 22,18 + 26,4: »I u tvom će sjemenu biti blagoslovljeni svi narodi zemlje.« Kao što je u svom početku cijeli Izrael bio uosobljen u jednoj osobi, Abrahamu, da od Boga primi obećanja, tako je sada, u punini vremena, uosobljen u Mariji da primi njihovo ispunjenje. Lukina povijest djetinjstva češće ističe ovu tipološku vezu između Izraela, Abrahama, i Marije kao predstavnice i

najzrelijeg ploda Izraelova⁷. Već kod navještenja Gabriel poučava Mariju istom rječju koja se čita u povijesti Abrahamovoj: »Bogu ništa nije nemoguće« (Lk 1,38 = Post 18,14). I Marija je, kao onomadne Abraham, »našla milost kod Boga«: Lk 1,30 = Post 18,3. Oboje su predmet i uzrok sveopćeg blagoslova: Lk 1,42.48 = Post 12,3+18,18 + 22,18 + 26,4+28,14. Oboje zaslužuju pohvalu svoje vjere — i postaju prototip vjernika — i to oboje u vezi s navještenjem čudesnog začeca i rođenja sina: Lk 1,31+Post 16,11. Kojih li perspektiva Magnifikata! Marija, kao puno ostvarenje i zrelost Izraela, ulazi u posjed obećanja. Ona u sebi, kao fizičku stvarnost, nosi ono Abrahamu obećano Sjeme — Potomka: Gal 3,16s. Ona je u ovom času i tip Crkve koja, poput Marije, u sebi »nosi« Krista kao mističnu stvarnost dok se on cijeli ne oblikuje: Gal 4,19.

3. RELIGIOZNA PORUKA U »VELIČA«

Ako pokušamo sada sintetizirati poruku Magnifikata, taj kantik pristaje u usta svakog koji je dionik Božjeg otkupiteljskog djela u Isusu Kristu. Bog je jedini velik, izvor svake veličine koja od njega dolazi i k njemu se vraća. Dok je duša obuzeta njegovom veličinom te se u njoj na neki način gubi, zaplavljena je — upravo »u Bogu« — valom radosti jer je veliki Bog njezin Spasitelj. Još više, on ju uklapa u svoje spasiteljsko djelovanje, s njom izvodi svoje veličajno spasiteljsko djelo. Da, o djelu se radi i kroz djelo se Bog očituje kao Bog Spasitelj. Dvapat se izričito ponavlja e p o i e s e n — u č i n i : r. 49.51. Njegovo pak spasiteljsko djelo je ponajprije milost, milost ničim zaslužena, iz nepresušivih izvora Božje dobrote darovana: r. 48. 50. 54. Ono što stvorenje treba pridonijeti, na što se spasiteljska Božja milost nadovezuje, to je samo t a p e i n o s i s — p o n i z n o s t — m a l e n o s t — p o t r e b i t o s t : r. 48. 50. 52.

Dok se spasiteljski sagiba k bogobožaznima, tj. k malenima, siromašnima, gladnima — u svem rasponu glada i siromaštva — dotle nastupa kao protivnik oholicama, mogućnicima i sitima koji se udomljuju u svojoj oholosti, moći i sitosti: r. 51—52. Takvi su, možemo zaključiti iz r. 54—55, protivnici Božjega naroda, kojima je zato i Bog protivnik. U Magnifikatu se ističu dvije bitne Božje apozicije: on je Gospodin i Spasitelj. Njegovi su djelatni atributi, koji izviru iz njegova djelovanja: velik (r. 46. 49), moćan i svet (r. 49. 51), milosrdan (r. 50. 54). A osobito se u r. 54—55 ističe njegova vjernost obećanjima i, konačno, očinska dobrotu prema svom »sinu« Izraelu. Rekosmo da u Magnifikatu probijaju prve klice Očenaša (r. 55. 49. 48) i Govora na gori (r. 48. 51—52).

A sve je to izraženo u tako jednostavnoj pjesničkoj formi koja odražava najprimitivniji oblik hebrejskog pjesništva. Misao se izvija kroz usporedne dvodjelne rečenice. Svaki dio pridonosi svoje razvoju misli, koja kao da nakon svake rečenice malo otpočinje da krene dalje. Ako pak oslušujemo kucanje Marijina srca, Magnifikat nam pruža savršen primjerak religiozne molitve i uvodi nas u najčišće ozračje svetopisamske religioznosti. Ona je sva usredotočena na Boga. Sva je, rekosmo, pod dojmom Božje veličine. Ali to nije veličina od nas daleka, hladna, nezainteresirana, nego sva oko nas — oko Izraela — zaposlena. Da, milo-

7. R. LAURENTIN, N. dj., 85.

srdno zaposlena i spasiteljski djelatna. I o sebi pjeva Marija. Ali, ona se doživljava »u Bogu«. Ima korjenit osjećaj svoje stvorenosti i, rekli bismo, beskorisnosti. Ali i opet, to nije neka nirvanska, jalova i neradina ništetnost. Ona se sva otvara Božjem djelovanju i sva mu se pretvara u služenje. Ona je bitno dragovoljna njegova službenica kakvom se izjavila u času kad je prihvatila da surađuje u njegovom spasiteljskom djelu: Lk 1,38.48. Sva joj je nagrada, čast, radost što smije Bogu poslužiti za njegova velika djela: r. 47. 48. Uistinu, Marija nam se tako u Magnifikatu predstavlja kao najčišći uzorak i ogledalo idealne religioznosti, izvorne boguodanosti. Religija je bitno dijalogalna, odnos Boga i čovjeka, i to pod individualnim i komunitarnim vidom. Dobro ishranjena SP-om, Marija živi u intimnom dijalogu s Bogom, njime i u njemu vrednuje sebe i sve stvari. Odatle izvire njezina životna sigurnost i sreća; zato je »u Bogu« puna radosti, blažena: r. 47.48. No, Bog, milosno oko nje zaposlen, Bog je Izraelov. I Marija ulazi u sudjelovanje s Bogom na sreću Izraela i cijelog čovječanstva: r. 48b. 54—55. S takvim je stvorenjem uistinu Bog — u neku ruku iz ništa: r. 48 — mogao započeti svoje novo stvaranje, rekreaciju, novo posvećenje i pobožanstvenjenje svijeta.

Odlično zato pristaje Djevičina pjesma u večernje dnevno bogoslužje sv. Crkve. Sv. Irenej primjećuje da je Marija u ime Crkve prorokovala svoj Magnifikat. Ona je, rekosmo, najsavršenije ostvarenje starog Izraela i klica i jezgra — srce — novog Izraela, Crkve. U Crkvi ona još i danas pjeva svoj Magnifikat. I kad Crkva njezinu pjesmu stavlja u svoje završno dnevno bogoslužje, kao da nam ponavlja poziv sv. Ambrozija (In Luc.): »Neka u svakom od nas živi duša Marijina da veliča Boga. Neka u svakom od nas bude srce Marijino da se raduje u Bogu.« Svaki je dan jedan odsjek Božjeg spasiteljskog djela u kojemu smo mi i sudionici i suradnici. I nas Bog za ruku vodi i u naručaju nosi kao malog Izraela, slugu i »dječačica« svoga (da popustimo milju SP-a prihvaćajući igru riječi koja se skriva u ovom završnom retku!). Nad takvom dušom, nad takvom Crkvom koja je sva u Bogu raspjevana, pjevajući mu hvala za velika djela njegova i nudeći mu svoju suradnju, i Bog pjeva svoj Magnifikat koji je zapisao prorok Sofonija 3,17: »Gospodin Bog tvoj koji je usred tebe, Silni, spasit će te. Radovat će ti se veoma i umirit će se u ljubavi tvojoj.«